

**ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ,
НАЯВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ І ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВІВ
БАНКАМИ УКРАЇНИ ЗА 2009-2011 РОКИ**

Д. А. Богославський, аспірант;

І. В. Белова, канд. екон. наук, доцент,

*ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку
України»*

E-mail: ibe2006@rambler.ru,

E-mail: dbogoslavskiy@gmail.com

У статті розглянуто стан справ щодо якості кредитного портфеля, заставного забезпечення і формування резервів за останні три роки в банках України. Проаналізовано основні тенденції зміни зазначених показників у посткризовий період, а також їх вплив на стабільність банківської системи.

***Ключові слова:** кредитний портфель, заставне забезпечення, формування резервів, банки України, стабільність банківської системи.*

ВСТУП

Найголовнішим чинником виникнення проблем у більшості банків в Україні стало різке погіршення якості їх активів і, перш за все, збільшення питомої ваги проблемних кредитів. Це загрожує збитками діяльності фінансових установ, і не лише внаслідок подальшого списання безнадійної заборгованості. Негативний ефект посилюється неліквідністю наявного забезпечення за простроченими та знеціненими кредитами, а також недостатністю сформованих резервів під кредитні ризики. Згідно Положення [1], якщо в банку рівень негативно класифікованих активів (НКА) перевищує 20%, регулятор має право зібрати в цій установі позачергові збори акціонерів або змусити банк прийняти план фінансового оздоровлення для збереження загального рівня ліквідності в банківській системі і недопущення кризи міжбанківських неплатежів.

Отже, найбільш значним видом ризику, який впливає на фінансову стійкість комерційних банків, є кредитний ризик. Слід зазначити, що саме управління кредитним ризиком знаходиться в центрі уваги Базельської угоди з метою визначення вимог до регулятивного капіталу банку. Тому актуальною є задача аналізу динаміки та стану проблемних і знецінених кредитів, їх забезпечення і відповідних сформованих резервів в цілому по банківській системі України.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Основною метою цієї статті є дослідження і аналіз динаміки ключових показників кредитної діяльності банків, а саме: якості кредитів, справедливої вартості забезпечення, зміни сформованих резервів за кредитами, що впливають на фінансові результати і відображають здатність банківської системи протистояти кризовим явищам.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Як свідчать дослідження праць багатьох авторів [5 та ін.], успішні програми з подолання банківської кризи включають дві основні компоненти: рекапіталізація банків, а також проведення без зволікань оцінки проблемних активів і створення стимулів для фінансових установ до швидкого позбавлення від них. При аналізі досвіду багатьох країн, що проводився різними авторами, можна зробити висновок: своєчасно проведена **об'єктивна оцінка поганих активів** (переважна більшість

яких є кредитами) є основною умовою успіху регуляторних дій. Якщо процедура визначення реальної ситуації затягується, то збільшуються і фіскальні витрати держави (до 40% ВВП і більше) з подолання кризи.

Про якість активів банків може опосередковано свідчити низка показників. В українських банках ситуацію з якістю ускладнює значна частина кредитів, наданих в іноземній валюті, оскільки в цьому випадку, до кредитного ризику додається ще й валютний.

Проведені розрахунки відображають основні зміни які відбулися в порівнянні з докризовим періодом:

- за результатами 2012 р. частка кредитів (з урахуванням резервів) в активах зменшилася з 80% загалом по системі до 73% .;

- частка кредитів фізичних осіб у загальній сумі кредитів банків за результатами 2012 р. також зменшилася: з 36% докризових до 20%. Аналогічну тенденцію мала і частка кредитів в іноземній валюті фізичних осіб у загальній їх сумі: з майже 74% до кризи до 40% за результатами 2012 р. Частка ж кредитів юридичних осіб відповідно зростала, але питома вага кредитів юридичних осіб в інвалюті також має тенденцію до зменшення – з 42% до 36% відповідно;

- динаміка кредитування є важливою характеристикою, за якою визначають, чи вдалося подолати банківську кризу в країні. Так, станом на кінець 2008 р. сума кредитів банків України складала 792 млрд грн, у розпал кризи (кінець 2009 р.) – 747, на кінець 2010 р. – 755, у 2011р. – 825 млрд грн, тобто на перший погляд за два роки вдалося вийти на докризовий рівень. Однак подальша динаміка є досить цікавою: 815 млрд грн – за результатами 2012 р., тобто відбулося падіння на 1,5% за рік. Тенденція кредитування фізичних осіб за наведений період є стабільно ниспадною: спостерігалось зменшення з 268,9 млрд грн станом на кінець 2008 р. до 161,8 станом на кінець 2012 р, тобто на 40%. Ці факти викликають певну настороженість (оскільки падіння обсягів кредитування може бути викликано значними сумами списань внаслідок очищення балансів банків) ще і тому, що зменшення відбувається на фоні погіршення якості кредитів. Фактично це може свідчити про те, що банками у перші роки після кризи здійснювалося певне «маскування» її наслідків та масштабів, а зараз, після значного затягування часу, відбувається більш реальне відображення ситуації.

Для поглибленого аналізу вищезазначеної проблеми дослідимо інформацію з приміток до фінансової звітності банків, оскільки необхідних нам узагальнених по банківській системі даних не оприлюднюється. Так, в «Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» [2] міститься зразок форми примітки до звітності «Таблиця 10.7. Аналіз кредитної якості кредитів за звітний період». Цей зразок передбачає подання інформації у розрізі термінів прострочення за такими видами кредитів: 1) непрострочені та незнецінені; 2) прострочені, але незнецінені; 3) знецінені кредити, які оцінені на індивідуальній основі. У зазначеному зразку з Інструкції [2] не наводиться рядок «Інші кредити», хоча він у наявності у звітності значної кількості банків. До того ж, у деяких банках частка кредитів за рядком «Інші» в таблиці «Аналіз кредитної якості кредитів» може бути надто великою. Наприклад, ПАТ «Промінвестбанк» має цю частку на рівні 70%, ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит» - навіть 80% від загальної суми.

У той же час, у вищезазначеній Інструкції [2] містяться загальні вимоги до складання фінансової звітності, що передбачають (одночасно з самостійним визначенням банком переліку внутрішніх рахунків для заповнення статей фінансової звітності та приміток з урахуванням економічної сутності операцій) право вносити зміни до форм фінансової звітності та приміток до них відповідно до вимог МСФЗ з метою

забезпечення користувачів доречною, достовірною, зрозумілою інформацією відповідно до міжнародних вимог, в тому числі, наприклад, шляхом об'єднання окремих статей у разі несуттєвості обсягу певних операцій із сумами, подібними за економічною сутністю чи функціями. Але при цьому банк повинен розкривати інформацію в статті "Інші" у примітках до фінансової звітності, якщо суми становлять понад 10% від загальних сум відповідних елементів фінансової звітності.

Таким чином, маємо ситуацію, що певні банки, незважаючи на наявну частку у 70-80% «Інших кредитів» (з метою розкриття інформації про їх кредитну якість) не тільки не розкривають суттєву інформацію, але й їх фінансові звіти не містять жодної інформації про сутність показників у цьому рядку приміток.

За таких умов оцінка кредитної якості кредитів користувачами фінансової звітності стає неможливою, тобто про їх якість можна тільки здогадуватись. В процесі аналізу цей факт є особливо значимим, оскільки кредити – це основні банківські активи.

Для більш ґрунтовних висновків щодо зазначених фактів у цілому по банківській системі, нами було проведено вибіркоче дослідження показників *кредитної якості кредитів* банків за даними їх фінансової звітності за період 2009-2011 рр. Була сформована вибірка з 28 банків, частка кредитів яких у загальній сумі по банківській системі складала 60-61% (залежно від року аналізу). У вибірковій сукупності представлені банки усіх чотирьох груп за класифікацією НБУ.

Таблиця 1 – Перелік банків, що потрапили до вибірки

Група за класифікацією НБУ	Назва банку	Кількість
I	ПАТ "УкрСиббанк", ПАТ "Райффайзен Банк Аваль", ПАТ "Державний ощадний банк України", ПАТ "ВТБ Банк", ПАТ "ДОЧІРНІЙ БАНК СВЕРБАНКУ РОСІЇ", ПАТ "ПУМБ", ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК", ПАТ "АЛЬФА-БАНК", ПАТ АБ "Укргазбанк", ПАТ "Банк "Фінанси та Кредит", ПАТ "АК промислово-інвестиційний банк", ПАТ "КБ "НАДРА"	12
II	ПАТ "Ерсте Банк", ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК", ПАТ "КБ "ХРЕЩАТИК", ПАТ "Універсал Банк", ПАТ "ОТП Банк", ПАТ "Кредитпромбанк", ПАТ "УніКредит Банк"	7
III	ПАТ "БАНК "ТАВРИКА", ПАТ "Діамантбанк", ПАТ "Сведбанк", ПАТ "Платинум Банк"	4
IV	ПАТ "Інтеграл-банк", ПАТ "АБ "Експрес-Банк", ПАТ "Банк Русский Стандарт", ПАТ "КБ "Преміум", ПАТ АБ "СТОЛИЧНИЙ"	5
	Всього	28

За результатами проведених розрахунків за вибірковою сукупністю банків по показниках кредитної якості кредитів були отримані наступні результати:

- загалом по вибірковій сукупності частка «Інших кредитів» складала від 30,1% у 2009 р. до 32,1% у 2011 р., тобто постійно зростала. Фактично, майже щодо третини кредитів банків, що потрапили

у вибірку, зовнішнім користувачам складно сформувавши думку про кредитну якість їх кредитів;

- частка кредитів поточних та незнецінених залишалася у 2009-2011 рр. на рівні близько 40%. Але одночасно з цим у введеному більшістю банків додатковому рядку до цієї примітки - «Кредити, умови яких були переглянуті протягом року» - з'явилися значні суми. І частка таких кредитів є досить суттєвою – 10-12% загальної суми кредитів залежно від року. Можна висунути достатньо обґрунтоване припущення про те, що кредити, умови яких були переглянуті протягом року, у більшості є потенційно проблемними кредитами. І фактично перегляд умов кредиту з подальшою класифікацією їх як поточних та незнецінених може свідчити про «маскування» реалій;

- частка прострочених, але незнецінених кредитів у вибірці складає від 3,2% у 2009 р. до 2,8% у 2011 р., тобто є незначною, маючи тенденцію до зменшення;

- частка знецінених кредитів, які оцінені на індивідуальній основі, складала весь час аналізу близько 33-39%, і найбільш вагомої їх складовою (більше половини) були кредити з затримкою платежу більше півроку, тобто коли ймовірність стягнення заборгованості не перевищує 3% (за матеріалами дослідження [3]).

Таким чином, сформована вибірка та аналіз даних за нею дали можливість зробити висновки про наявність істотної невизначеності з об'єктивними показниками кредитної якості кредитів. А великий елемент невизначеності сам по собі може містити ризик (поки що нереалізований) різкого погіршення кредитної якості у майбутньому.

Продовжимо наш аналіз дослідженням інформації щодо забезпечення кредитів в розрізі їх видів.

За аналізований період в банківській системі, одночасно з падінням кредитного портфеля, погіршувалася його якість, спостерігалася невтішна тенденція зменшення рівня ліквідного забезпечення.

Питання ліквідності забезпечення регулюється Положенням [4]. При розрахунку інтегрального показника якості кредиту позичальника враховується не тільки фінансовий стан і якість обслуговування боргу, а також і ліквідність отриманого банком забезпечення. Залежно від рівня ліквідності прийнятне забезпечення поділяється на п'ять груп:

- до I-ої групи належить забезпечення, що є високоліквідним, з коефіцієнтом ліквідності забезпечення – 1. Це, насамперед, гарантії КМУ, урядів країн і банків з рейтингом не нижчим ніж "А-", державні цінні папери, грошове покриття і майнові права на ці кошти;

- до II-ої групи належать: гарантії урядів країн і банків з рейтингом, не нижчим ніж "BBB-", цінні папери емітентів і майнові права на грошові кошти розмішені в банках з рейтингом, не нижчим, ніж "інвестиційний клас". В цьому випадку коефіцієнт ліквідності забезпечення дорівнює - 0,8;

- група III (з коефіцієнтом ліквідності - 0,7) включає нерухоме майно, що належить до житлового фонду; легкові автомобілі;

- до IV-ої групи відносять: нерухоме майно, що належить до нежитлового фонду; транспортні засоби (крім легкових автомобілів); об'єкти у формі цілісного майнового комплексу; устаткування. Група має коефіцієнт ліквідності - 0,6;

- до V-ої групи (з коефіцієнтом ліквідності - 0,4) належать цінні папери, товари в обороті або в переробці, майнові права на нерухоме майно, що належить до житлового та нежитлового фондів, майнові права на інше майно.

Для розуміння ситуації, що склалася з наявним забезпеченням за кредитами банків України, нами було проведено вибіркоче дослідження даних з приміток до фінансової звітності банків щодо *інформації*

стосовно забезпечення кредитів для вищезазначеної групи з 28 банків (див. табл.1).

За результатами проведених розрахунків можна зробити такий основний висновок: за період 2009-2011 р. якість забезпечення по кредитах постійно погіршувалася. Про це свідчать наступні факти:

- 1) частка незабезпечених кредитів зросла з 8,5% до 13,2%;
- 2) питома вага кредитів, де забезпеченням виступала застава нерухомості житлового та іншого призначення, зменшилась з 41,5% до 34,0%;
- 3) частка кредитів, що забезпечені гарантіями і поручительствами, зменшилась з 6,5% до 3,3%;
- 4) питома вага кредитів, де забезпеченням виступає інше майно та інші види забезпечення (майнові права, товари в обігу, інше рухоме майно), зросла з 38,9% до 45,0%. Тобто, майже наполовину кредитний портфель вітчизняних банків забезпечений заставою з коефіцієнтом ліквідності 0,4 та 0,6.

Для більш ґрунтовних висновків щодо зазначених фактів в цілому по банківській системі нами було проведено вибіркове дослідження по цих же 28 банках **показників справедливої вартості забезпечення за простроченими, але незнеціненими кредитами, та індивідуально знеціненими кредитами, які оцінені на індивідуальній основі** (тобто тут не розглядається забезпечення за іншими кредитами, в тому числі непростроченими). За результатами проведених розрахунків по вибірковій сукупності банків отримані наступні висновки по цих показниках:

- 1) сума заборгованості по таких кредитах на кінець 2009 та 2011 р. складала 167,2 та 153,3 млрд. грн. відповідно. При цьому вартість забезпечення за цей же період зменшувалась значно більшими темпами і відповідно склала 323,2 (у 2009 р.) та 219,8 млрд. грн. (у 2011 р.), тобто коефіцієнт покриття кредитної заборгованості заставним майном зменшився з 1,93 до 1,43;
- 2) частка забезпечення у вигляді грошових депозитів зменшилась від 7,1% до 1,7%;
- 3) слід відмітити, що із вищезазначеної у п.1 суми справедливої вартості забезпечення, на нерухоме майно житлового та іншого призначення приходилося приблизно 115,7 і 96,8 млрд грн, що складало 36 і 44 % загальної суми справедливої вартості забезпечення у 2009 р. та 2011 р. відповідно;
- 4) частка забезпечення у вигляді гарантій та поручительств зросла від 1,1% до 1,9%;
- 5) зменшилась частка забезпечення у вигляді цінних паперів з 12,7% до 8,5%;
- 6) частка іншого майна (майнові права на нерухоме майно та інші майнові права, товари в обороті та транспортні засоби та інше рухоме майно) залишалась майже незмінною і складала близько 44 % (або відповідно 140 та 97 млрд грн у 2009 та у 2011 рр.).

Отже, і по цій групі показників спостерігаємо не менш загрозливу ситуацію, коли майже половина забезпечення по проблемних кредитах сформована заставою з низьким рівнем ліквідності.

З урахуванням відповідних коефіцієнтів ліквідності заставного майна доходимо висновку, що вартість забезпечення становить суму, що є суттєво меншою від загальної суми кредитів і є явно недостатньою для погашення проблемної кредитної заборгованості.

Враховуючи ситуацію, коли майже 50% від знецінених кредитів обліковуються з затримкою платежу більше 180 днів, прогнозованою є ситуація щодо переважно примусового стягнення заставного майна щодо цих кредитів. Таке стягнення буде супроводжуватися витратами на

судові та виконавчі процедури, на оплату послуг на публічних торгах. Після процедури примусового стягнення банк може отримати близько 35% від вартості заставного майна (внаслідок уцінки іноді до 50%; супутніх витрат у розмірі до 10% виконавчій службі та до 5% - на організацію торгів). Таким чином, одночасно з понесенням значних витрат, банк все одно має проблемну заборгованість, яку потрібно списувати за рахунок страхових резервів.

В цих умовах банківські установи змушені переглядати свої стратегії розвитку і все більше намагаються переорієнтуватись на операції, які приносять комісійні доходи і не потребують оформлення заставного забезпечення. Як показує практика, робота з забезпеченням в більшості випадків вимагає значних трудових затрат при оформленні і супроводженні (систематичних перевірок стану збереження), воно псується, втрачається, оскаржується у суді, формально страхується, зменшується в вартості і, в разі вимушеної реалізації, не приносить належного очікуваного доходу.

Переважними доходами на сьогодні для банківських установ є: доходи, отримані від факторингових операцій, розрахунково-касового обслуговування, документарних операцій - акредитивів, інкасо, гарантій (виконання/повернення авансового платежу, тендерні гарантії), доміцляції і врахування векселів, крос-продажів супутніх банківських продуктів, масового беззаставного споживчого експрес-кредитування за більш високими відсотковими ставками. Значний розвиток для банків має напрямок отримання доходів від карткових продуктів, за якими стягуються процентні і комісійні клієнтські платежі.

Наприкінці надамо інформацію про результати нашого дослідження про стан справ щодо формування резервів під знецінення кредитів в вітчизняній банківській системі. Згідно з вимогами регулятора банки повинні формувати резерви під можливі збитки за всіма кредитними операціями. По суті це стаття витрат, яка характеризує спроможність банківського менеджменту налагодити роботу з об'єктивної оцінки ризиків на стадії видачі кредиту та його супроводження. В цьому випадку (об'єктивної оцінки) банк може сподіватись на позитивний фінансовий результат. Якщо ж перевірка інспекторів банківського нагляду виявить невідповідність сформованих резервів існуючим кредитним ризикам наявного портфелю, банку дається місяць для приведення у відповідність резервів за кредитною заборгованістю. А у разі неприведення банком своєї діяльності у відповідність із вимогами законодавства, в тому числі внаслідок неадекватності системи управління ризиками, він може бути віднесений до категорії проблемних, а згодом – і до неплатоспроможних.

За результатами аналізу таблиць з приміток до фінансової звітності вищезазначеної групи з 28 банків нами сформовані наступні висновки:

1) залишки по статті сформованих резервів склали на початок 2009 р. 33,0 млрд грн. За 2009 рік резерви зросли на 45,1 млрд грн, за 2010 р. – на 21,4 млрд грн, а за 2011 р. – на 6,4 млрд грн. і склали на кінець 2011 р. 105,8 млрд грн. Тобто фактично максимальні темпи зростання резервів спостерігалися у 2009 р., коли за сформованою вибіркою вони зросли у 2,4 рази;

2) одночасно відбувалося списання безнадійної заборгованості за рахунок резерву, і цей процес стрімко набрав обертів. Так, за результатами 2009 р. списання відбулося на суму 0,85 млрд грн., за 2010 р. - 7,81 млрд грн., а за результатами 2011 р. - вже 20,27 млрд грн. Із суми у 2011 р. 57,0% приходилося на списання за кредитами юридичним особам, 7,4% - за кредитами фізичним особам-підприємцям, 18,5% - за іпотечними кредитами фізичним особам; 15,4% - за

споживчими кредитами фізичним особам; 1,6% - за іншими кредитами фізичним особам;

3) частка суми резервів, сформованих за кредитами юридичних осіб, найбільша, і зростала з 50,6% у 2009 р. до 59,4% у 2011 р. У абсолютному вимірі суми зростали з 16,7 млрд грн. станом на початок 2009 р. до 62,6 млрд грн. станом на кінець 2011р.;

4) найбільшими темпами за ці роки зростали резерви за кредитами юридичних осіб (якщо не приймати до уваги кредити, що надані за операціями репо, внаслідок їх незначної частки) – у 3,75 разів за три роки;

5) ситуація з резервами за кредитами фізичним особам-підприємцям виявилася досить напруженою: невелике - у порівнянні з іншими видами кредитів - зростання у 1,52 разів за три роки пояснюється найбільшими темпами та відповідно і сумами списання безнадійної заборгованості за рахунок резерву (що, власне, і забезпечило найнижчий показник росту резервів).

Зробити порівняння з ситуацією резервування по банківській системі в цілому за наведені роки не можна, оскільки суми резервів окремо за кредитах фізичним та юридичним особам стали розкриватися на офіційному сайті НБУ тільки з початку 2013 р. Можемо тільки навести загальні суми формування резервів які свідчать, що співвідношення резервів під знецінення та загальної суми кредитів у вибірці в цілому відповідає тенденції за генеральною сукупністю (від майже 18,6% у 2009 р. до 23,1% у 2011 р.) Цікавим, до речі, є порівняння показників резервування у докризовий період з післякризовими. Так, по системі банків маємо до кризи близько 5% проти майже втричі більшої частки у 2011 р.

Тобто, суттєве, у рази, зростання у післякризовий період сформованих резервів з одночасним списанням безнадійної заборгованості є фактично визнанням проблем з об'єктивною оцінкою кредитного ризику.

ВИСНОВКИ

Наведений матеріал з аналізу динаміки ключових показників кредитної діяльності банків дозволяє зробити наступні висновки.

Перше: при складанні банками фінансової звітності існує істотна невизначеність з об'єктивними показниками кредитної якості кредитів. Елемент невизначеності містить поки що нереалізований ризик різкого погіршення кредитної якості у майбутньому. Банки всіляко намагаються приховувати реальну картину кредитної якості, отже, як бачимо, має місце «прикрашання» банківських балансів.

Друге: за період 2009-2011р. якість забезпечення по кредитах постійно погіршувалася. В даний момент забезпечення по проблемних кредитах майже наполовину сформовано заставою з низьким рівнем ліквідності, в разі реалізації якої буде бракувати коштів для повного погашення проблемних (знецінених) кредитів. Крім недостатнього покриття кредитної заборгованості заставним майном, ситуація ускладнюється й тим, що його примусова реалізація в умовах недосконалої чинного законодавства і судової системи призводить до 50% втрат при погашенні проблемної заборгованості. Саме тому в період кризи багато банків не поспішали починати судові процедури, а намагалися реструктуризувати заборгованість: пропонували позичальникам пролонгацію договорів, зміну графіків платежів, відстрочку з погашення основної суми боргу (кредитні канікули) і т. ін., що фактично виглядало як «прикрашання» показників діяльності.

Третє: сума сформованих резервів під кредитні ризики має сталу тенденцію до зростання, це свідчить про те, що банкам ніяк не вдається

призупинити ріст нової проблемної заборгованості не дивлячись на її реструктуризацію і масове списання, роботу з колекторськими агенціями на умовах «агентської угоди», продажів портфелів проблемної заборгованості третім особам. Витрати по формуванню резервів під кредитні ризики зводять нанівець прибуткову роботу банківських установ, бо нових, «свіжих» кредитів явно недостатньо для того, щоб згенерувати процентний дохід, який би перекривав ці витрати.

Еситуації, що склалася, банки відмовляються від стратегій зростання, завоювання частки ринку, захоплення вільної ніші і поглинання конкурентів, вони переорієнтуються на інші стратегії: спеціалізації, переважної якості, якісного менеджменту. Їх основне завдання вижити, залишитися на ринку, не отримати великих збитків, не розгубити клієнтів і зберегти з ними партнерські відносини.

SUMMARY

THE RESEARCH OF LOAN PORTFOLIO QUALITY, EXISTING COLLATERAL FOR LOANS AND PROVISIONS IN UKRAINIAN BANKS IN 2009-2011

D. A. Bogoslavskiy, I. V. Belova,
Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine,
E-mail: ibe2006@rambler.ru,
E-mail: dbogoslavskiy@gmail.com

The article reviews state of affairs regarding the loan portfolio quality, collateral and provisions in Ukrainian banks for the last three years. The main trends of these indicators in the post-crisis period and their impact on the stability of the banking system are analyzed.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства, затв. Постановою Правління НБУ від 17.08.2012 № 346 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12>.
2. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України», затв. Постановою Правління НБУ від 24.10.2011 N373 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11>.
3. Тенденции и перспективы развития рынка проблемных активов банков Украины. Рейтинговое агентство «Кредит-Рейтинг» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.credit-rating.ua/img/st_img/Press-release/2011/09.06.2011/Final_Report_RU3005.pdf.
4. Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями: Положення, затв. Постановою Правління НБУ від 25. 01. 2012 р. № 23 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.
5. Стратегии выхода из банковского кризиса: международный опыт. Обзор центра макроэкономических исследований Сбербанка России. 07.04.2009 . - Режим доступа: http://sberbank.ru/common/img/uploaded/files/pdf/press_center/Review_6.pdf.

Надійшла до редакції 10 вересня 2013 р.